

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Secvnda. Solvuntur argumenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

les; & omnes probabiliter tantum probabiles, adeoque non certo probabiles, sed dubie probabilitatis, vocant parum probabiles, & dicunt ad regendam conscientiam insufficientes, & merito, ut alibi dicam.

N. Patet 11. quid dicendum sit ad quæsitum, quod movet P. Thyrsus *disput.* 1. §. 4. nempe, an ad probabilitatem opinionis requiratur, ut non sit re ipsa contra Scripturam, aut decreta Ecclesiæ; & n. 24. resolvit, non esse verè probabilem opinionem, quæ re ipsa est contra Scripturam, Concilia, aut decreta Ecclesiæ; licet opinans id inculpabiliter ignoret, & habeat pro se gravia rationis fundamenta. Ratio illius est; quia ut primum constituerit eam opinionem esse re ipsa contrariam alicui ex dictis regulis, tenentur omnes rejicere illam, ut improbabilem; non est autem similis ratio de fundamento rationis, quod per ignorantiam apparet magnum viro docto, & probo, & ex eo citra culpam judicavit rem esse illicitam, quia quamvis alius vir doctus inveniat rationem validiorem pro parte opposita, ob quam sibi persuadeat sententiam illam esse falsam, & non esse practicè probabilem, attamen non potest verè dicere, illam opinionem esse secundum se improbabilem absolute, quia non potest prudenter judicare rationem, quæ convincitur, convicturum omnes. Sed contra 1. quia hoc unice probat, quod regulæ Ecclesiæ mereantur omne obsequium intellectus, non ita rationes, quas homo quantumcumque doctus trahere potest. Non tamen probat, non posse dari, immò de facto dantur plures opiniones prudenter probabiles, licet sint contra Scripturam, aliasque infallibiles Ecclesiæ regulas, dummodo Scriptura, & dictæ regulæ post diligens veritatis examen sint invincibiliter ignoratæ, & dictæ opiniones habeant pro se grave rationis, vel autoritatis fundamentum. Pater: quia de facto plurimæ sunt opiniones Theologicæ utrimque probabiles, & tamen cum sint circa Scripturam, & inter se cōtradictoriæ, una ex illis opponitur Scripturæ, quia tamen hæc invincibiliter ignoratur, & ex gravi fundamento negatur esse in Scripturâ revelatum, & eaque opinio nititur gravi rationis, vel autoritatis fundamento, est verè probabilis; alioquin quoties DD. in quæstionibus Theologicis discrepant, ex. gr. Scholæ, Thomistica, & Scotistica, cum alterutra opinetur contra Scripturam, alterutra diceret improbabile, & alterutrius opinio esset improbabilis, quod nemo cordatus dicet; quod si hoc dicat, quæram, quænam Schola improbabile dicat, cum non sit maior ratio pro una, quam pro aliâ, & controversia

inter eas sit circa materiam obscurè, & incertò revelatam? Ergo potest opinio esse re ipsa contra regulas infallibiles Ecclesiæ, & esse certò probabilis, dummodo illæ regulæ invincibiliter ignorentur, & sint disputantibus incertæ, & opinio habeat fundamentum grave. Contra 2. quia si P. Thyrsi doctrina teneret, sequeretur, quod Pontifex damnans opinionem, non adimeret opinioni probabilitatem; cum enim ea sit contra regulas fidei, & morum, est improbabilis: ergo non adimit probabilitatem, non enim tolli potest, quod non fuit.

Patet 12. quàm manifestè decipiatur P. N. Elizal. qui ut nostram de licito opinionis probabilis usum sententiam horribilem reddat, dixit *lib.* 1. *quæst.* 4. & 5. tot, & tanta contra Probabilitatem, ut iatis sit Probabilitatum volumina aperisse, ut ea refutentur: asserit enim nos docere satis esse unum Doctorem, ut opinionem probabilem reddat, cum tamen hoc, nisi cum multiplici limitatione, à Probabilistis asseratur: asserit, satis per nos esse, ut opinio sit probabiliter probabilis, cum tamen oppositum à ferè omnibus Probabilistis ut certum tradatur: asserit, dari posse per nos opinionem probabilem, etsi contra eam stet aliquid certum, cum tamen signatè dicamus esse positivè improbabilem. Consideret lector axioma commune, Parvus error in principio, maximus in fine, & legat P. Teril. *P. Teril. de Reg. morum quæst.* 5.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

§. I.

Primum, licitus erit Atheismus; Secundum, licitus erit Academicismus.

SUMMARIUM.

Omnis heresis, & error Gentilium erit opinio practicè probabilis, n. 55.

A. M. Baro solvendum, qui minus exigit ad probabile, quam nos, n. 56. 57.

Solvendum à Celladei, n. 58.

Non omne verosimile est probabile, n. 59.

Quæ verosimilitudo necessaria ad probabile, ibid.

S. Thom. ait, quod probabile sit simile vero, non econtra, ibid.

DD. tuentes, quod nil contra probabile adest debeat convincens, intelligunt nil certum, ibid.

Nulla integra secta potest esse probabilis, cur? n. 60.

Nullus error Heretico perpendenti nostram fidem est illi probabilis, n. 61. 62.

Hereticorum probabilitas laborat ignorantia vinci-

vincibili, Catholicorum invincibili, n. 63.
Aristot. ait, quod idiotæ tenacius adhaerant fal-
sis rumoribus, quam sapientes certissimis veri-
tatibus, ibid.

Error Haereticæ, vel est ignorantia vincibilis, vel
invincibilis, numquam opinio probabilis, n.
64. ad 69.

Datur invincibilis ignorantia circa credenda.
DD. n. 66. 67.

Quantum nos dissemus ab Academicis; & cur
peccet sequens probabile Academicorum, non
nostrum: n. 70. ad 73.

N. 55. **P**rimum est, si opinio probabilis est, quæ
 nititur fundamento gravi, & nihil habet
 contra se convincens, sequitur plerique
 Atheorum, Gentilium, & Haereticorum im-
 probabiles opiniones esse practicè probabi-
 les, saltem respectu eorum, quia relativè ad
 illos nil habent convincens, & habent funda-
 mentum grave; nam non est demonstrabile,
 ex. gr. animam esse immortalem, Deum esse
 unum, hominem esse liberum, quod idem
 evenit in alijs fidei articulis, qui demonstra-
 biles non sunt: ergo cum illæ Atheorum, &
 Haereticorum opiniones nil habeant contra
 se convincens, sunt verè probabiles. Ita Ba-
 ron. 2. p. Manuduct. ad Theologiam Mor.
 contra Amadeum d. 1. sect. 1. §. 4. pag. mibi 33.
 impugnans P. Suar. requirentem ad probabi-
 litatem, ut nil habeat contra se convincens,
 & ut firmo fundamento nitatur. Idem argu-
 mentum trahit P. Eliz. lib. 3. qu. 8. §. 2. pag. mibi
 159. editionis Friburgensis anni 1684. (hæc
 enim semper utor) ubi fuso calamo ostendit
 posse Calvinistam, nostram probabilis opinio-
 nis doctrinam armatum, suos errores tamquam
 probabiles sequi.

N. 56. **R**espondeo 1. argumentum hoc imbel-
 le omnino esse, & si aliquam vim habet, maio-
 rem habet contra Baron. & P. Eliz. quam
 contra nos; immò, ut alibi ostendemus, à
 quocumque, sive Probabilioristâ, sive Tu-
 toristâ, solvendum est. Dixi, maiorem vim
 habere contra Baron. quam contra nos, quia
 cum Baron. 1. p. d. 1. sect. 2. l. c. definit opi-
 nionem probabilem esse, quæ aliquam habet
 verosimilitudinem, cui assensum damus for-
 midolosum; & cum juxta eundem probabi-
 le sit, cui verum, aut falsum subesse potest,
 proprius tamen à vero, quam à falso abesse
 videtur, sequitur 1. ut rectè P. Teril. qu. 2.
 P. Teril. assertione 2. & P. Moya, omnem opinionem
 improbabilem, & omne judicium temerariū,
 quia habent aliquam verosimilitudinem, esse
 probabile, & prudens: ergo argumentum
 maiorem habet, si habet, vim contra Baron.
 quam contra nos, qui non sumus contenti
 Tom. I.

quolibet verosimilitudine. Sequitur 2. om-
 nes hereses formales esse opiniones probabi-
 les; quia omnis error formalis, cui Haereti-
 cus assentitur, plus distat à vero, quam à fal-
 so, & varijs argumentis ejus intellectus in
 tale falsum dogma inclinatur: ergo argu-
 mentum, siquam vim habet, maiorem habet
 contra Baron. suppositâ ejus, quam opinio-
 nis probabilis tradit, definitione, quàm
 contra nos. Hinc acutè intulit P. Teril. &
 P. Moya, facilisque est omnibus illatio, non N.
 esse mirum, quòd Baron. concluderet omnia
 scelera esse licita admisso opinionis probabi-
 lis usu; hæc enim evidenter inferuntur, ad-
 missâ definitione opinionis probabilis à Ba-
 rono traditâ; nullum autem admittit nostrâ:
 quod certè, ut suo loco dicemus, validum
 est argumentum contra negantes licitum
 usum opinionis practicè minùs, certò ta-
 men, probabilis; ut enim cum negent, ad
 novam opinionis probabilis definitionem
 omnino falsam, & ab omnibus rejiciendam,
 confugiunt: si autem nostram tuerentur,
 non negarent licitum opinionis minùs pro-
 babilis usum. Immo, ne longius differam,
 idem Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. §. 3. M. Bar.
 consensus Franciscanorum pag. mibi 29. ubi
 valdè celebrat Scotistam innominatum, &
 ejus definitionem opinionis practicè probabi-
 lis, ait enim, judicium prudens legi, fini ulti-
 mo, & recto sapientum in illum appetitum
 conforme, quod formidinem sibi adjunctam
 nihil moretur, nec impediatur certam destina-
 tionem, & directionem boni operis: sub-
 dit eam formidinem simplicem esse, non
 firmam dubitationem, & ad intellectum
 speculativum pertinere. Hæc Baron. qui
 minùs requirit ad probabile, quàm nos, non
 enim dicit, quòd nil certum debeat habere
 contra se; & adhuc asserit, illud probabile
 esse satis ad directionem boni operis, quan-
 to magis nostrum. Addo, ex hac definitione
 sequi, licitum esse omne scelus, si hæc licen-
 tia sequitur ex nostrâ.

Similiter maiorem vim habet contra P. N.
 Eliz. non tantum ob novam probabilis de-
 finitionem, quam paulò post eliminabimus, P. Eliz.
 sed etiam quia idem Celladeci lib. 1. qu. 13.
 ad finem pag. mibi 51. exponens, quomodo
 Doctores opinionem contrariam propriæ
 vocent tutam, ait, eos dicere voluisse, eam
 opinionem suæ contrariam non ita à vero
 exorbitare, quæ ex aliquâ ignorantia satis
 ordinariâ non possit putari, vel vera, vel
 probabilior, & sic eis esse ruta, si ignoran-
 tia fuerit involuntaria. Hæc P. Eliz. per quæ
 verba satis obscura aliud dicere non vult,
 quam quòd doctrina, quæ ab aliquo ex ali-

quā ignorantia fatis ordinaria putatur vera, vel probabilior, est ei tuta: sed si hoc est verum, omnis doctrina Atheorum, & Hæreticorum erit eis tuta, quia ab iisdem ex ignorantia fatis ordinaria putatur vera, vel probabilior: ergo omnis eorum doctrina erit eis tuta, adeoque omne scelus erit ijs licitum: ergo argumentum maius habet robur contra P. Elizal. quam contra nos. Quod si dixerit eam ignorantiam non esse illis involuntariam, sed voluntariam, eo ipso videt id, quod nos etiam videmus.

N. Respondeo 2. totum hoc argumentum
59. procedere ex malā intelligentia: 1. quia confundunt dicti DD. probabile cum verosimili, arbitantes juxta nos esse mutuo idem, probabile, ac verosimile, quod est certo falsum, non enim ad probabilitatem fatis est qualibet verosimilitudo, sed talis necessaria est, ut moveat virum prudentem ad prudentem assensum; hinc S. Thom. in 1. Ethic. citatus supra *sect. 1. §. 2. dixit, Probabile est, quod est simile vero*; non autem dixit, omne simile vero esse probabile: ergo licet omne probabile sit verosimile, non tamen e contra, omne verosimile est probabile, nisi verosimilitudo sit ex fundamento absolute, & relative gravi: 2. iisdem Baron. & Cellad. putant, quando DD. dicunt quod ad opinionis probabilitatem necesse sit, quod nihil habeat contra se convincens, putant eos DD. velle, quod omnis opinio, quæ non habet contra se evidentiam, & demonstrationem, sit probabilis, in quo falluntur; aliud enim est, quod convincens oppositum tollat probabilitatem, aliud, quod solum convincens eam tollat; primum est verum, secundum, falsum; ut enim tollatur probabilitas, fatis est, ut contra stet, vel principium certum, vel convincens, immo per me fatis est, ut careat fundamento gravi, ut dixi §. 3. Adde per tō convincens non venire per DD. nisi certum, sive ea certitudo sit ab evidentiā, sive a fide, ejusque regulis; à quocumque enim certo intellectus convincitur, aut convinci debet; & in hoc sensu loquuntur P. Suar. P. Gran. P. Ovied. P. Palao, P. Sanch. Verricelli, & Sapientiores ex Thomistis, nempe M. Joan. Mart. de Prado *tom. 1. Quæst. Mor. cap. 1. de Consc. qu. 2. §. 3.* M. Donatus, M. Araujo, & alij dicentes, quod, ut opinio sit probabilis, nil debet habere contra se convincens, seu nil certum; immo lege eundem P. Elizal. *lib. 2. qu. 11. §. 4. pag. 98. dicentem, Adversus certam, ac firmam veritatem nullum superest probabile conscientia*: ergo per eundem probabilitas non tantum tollitur per evidentiam, sed per solam etiam certitudinem.

P. Suar.
P. Gran.
P. Ovied.
P. Palao.
P. Sanch.
Verric.
M.
Mart.
M. Do-
nat.
M. Ara-
ujo.
P. Eliz.

Videbis P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 1. n. 4.* P. Moy.

Respondeo 3. Vel loquimur de integrā N. Atheorum, Gentilium, & Hæreticorum *sc. 60.* cta, vel de illis tantum eorum articulis, quibus lumen naturale evidenter non resistit? Si de integrā, nulla est probabilis, non tantum respectu Catholicorum, qui Fidei Romanae certitudine gaudent, sed neque respectu eorum, qui non gaudent, quia nulla integra secta, etli Hæreticorū, quanto magis Atheorum, & Gentilium, est, quæ non contineat errores evidentes contra lumen rationis, nempe, vel Dei attributa, aut providentiam, & sanctitatem, vel animæ immortalitatem, vel hominis libertatem: ergo qualibet integra secta est evidenter falsa. Quod si sermo N. sit de aliquo particulari articulo, immo de 61. integrā secta, tunc vel sermo est comparative ad Hæreticum ignorantem, aut motiva credibilitatis Fidei Romanae non penetrantem, vel comparative ad penetrantem? Si de Hæretico penetrante, tunc nullus articulus à Fidei Romanae articulis discordans, multo minus tota secta potest respectu Hæretici nostræ Fidei motiva penetrantis apparere probabiliter verus, aut vera; quia motiva credibilitatis, quæ reddunt Fidem nostram evidenter credibilem, & certo moraliter veram, eo ipso reddunt articulos ei oppositos evidenter incredibiles, & certo moraliter falsos, & improbabiles; immo redduntur evidenter falsi juxta singularem ipsius P. 62. Elizal. sententiam, qui in *lib. de formā invenienda veræ Religionis*, præsertim *qu. 19. & 20.* defendit Fidem nostram esse evidentem veram, & non tantum certo moraliter veram, ut ferè omnes TT. docent cum P. Suar. *d. 3. de Fide sect. 8. n. 5.* M. Joan. à S. Thom. *d. 2. art. 3.* C. de Lugo *d. 2. de Fide n. 40.* Joan. Pontio *d. 8. n. 21.* Maffrio *d. 6. n. 292.* & nos cum illis in *tr. de Fide*, ubi latè impugnavimus eundem P. Eliz. qui tandem evidentiam moralem cum certitudine morali confundit; quare nescio quomodo P. Elizal. admittens nostram Fidem esse evidenter veram, armet contra nos argumentum, quod opinio Hæreticorum erit probabilis, cum probabilitas tollatur per evidentiam, quam sibi suadet, nobis suis argumentis esse persuasam: ergo respectu Hæretici penetrantis motiva Fidei Rom. nullus articulus nostris contrarius, & multo minus tota secta, non tantum non potest esse probabilis, quin est certo improbabilis respectu ejusdem Hæretici, cum sit certa falsitas, ut loquitur Caram. in Apolog. *n. 165.* omnisque articulus nostris contrarius, est juxta communem TT. certo moraliter falsus, immo evidenter falsus

N.
P. Eliz.

P. Suar.
Joan.
à S. Th.
C. de
Lugo.
Pontio.
Maffr.

Caram.

P. Eliz. sus juxta P. Elizal. sententiam, quod nostri articuli sint evidenter veri. Nam, ut recte P. Card. tom. 4. diff. 14. n. 79. longè alia est probabilitas Catholicorum, ac Hæreticorum; ea enim, ut dicam, includit ignorantiam invincibilem, quatenus post diuturnum examen, necdum potuere Catholici inter se disputantes invenire veritatem, quatenus ea veritas semper manet incerta, ut dixi hic *sect. 1. §. 3.* contra P. Thyrsium: Hæreticorum autem probabilitas est spuria, & includit ignorantiam vincibilem; possunt enim ad veritatem pervenire, si volunt. Quare, me ju-
dice, adamussim quadrat Hæreticis, quod dixit Aristoteles 7. *Ethicorum cap. 3.* sæpe evenire, ut homines tenacius, & firmitus adhaereant falsis rumoribus, quam viri sapientes scientiis, & certissimis veritatibus.

N. Si autem sermo sit de Hæretico adèò bardo, & rudi, ut nostræ Fidei motiva non penetret, aut de Atheo, & Gentili non cognoscente evidentiam rationum, quibus eorum æquivoca dissolvuntur, tunc dico talem sectam, vel articulum nostris oppositum esse potius errorem invincibilem respectu eorum, quam opinionem probabilem. Ratio est; quia ea secta, & articulus habet ad summum fundamentum grave relativè ad Hæreticum tantà ignorantia invincibili laborantem, non autem grave relativè ad fundamenta nostræ Fidei illi incognita: sed ad probabilitatem opinionis, ut dixi *sect. 1. §. 2.* necesse est, ut fundamentum sit grave etiam relativè ad fundamenta partis oppositæ: ergo talis incapax Gentilis, & Hæreticus habet potius errorem invincibilem, de veritate suæ sectæ, quam opinionem probabilem de illà. Breviter: Gentilis, vel Hæreticus ignorans fundamenta veræ Religionis, numquam habet opinionem probabilem de suis articulis falsis, multò minus de integrâ suâ sectâ, sed semper habet errorem, vel vincibilem, vel invincibilem, si potens dubitare de suâ sectâ, non indagat ulterius veritatem; vel invincibilem, si nullam habet rationem dubitandi de suâ sectâ. Ita

N. S. Thom. 2. 2. *qu. 10. art. 2.* M. Victoria de Indis *conclaf. 1.* P. Faber, P. Moya tom. 2. *tr. 1. qu. 5. a. n. 24.* & alij apud illum, quibus addo C. Aguir tom. 1. in S. Anselm. 5. a. n. 46. P. G. Hurt. C. *gu. d. 8. de Fide, diff. 12.* P. Ovied. 1. 2. *tr. 6. contr. 6. pu. 4.* P. Palao tom. 1. *tr. 1. d. 2. pu. 1. n. 2.* Herinx tom. 3. *d. 7. n. 69.* qui, & alij adeo certum putant dari ignorantiam invincibilem circa Fidei, credenda saltem de præcepto, ut de opposito P. Vafq. 1. 2. *d. 121.* M. Joan. Mart. de Prado tom. 1. Theol. Mor. *cap. 2. qu. 12. n. 14.* & Filgu. in Lucernâ, in *expos. quarta*, sub initium. Immo Tom. I.

hæc opinio hodie videtur, infallibilis post 68. damnatam Baij propositionem, in qua assererat, *Infidelitas purè negativa, in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est:* ergo ejus contradictoria est vera, talis infidelitas non est peccatum; cur autem, nisi quia ea est invincibilis? Ratio est; quia opinio, quæ habet cōtra se certitudinem, non potest esse probabilis, immò est improbabilis: sed opinio affirmans aliquid contra Fidem, habet contra se principium certum, nempe Fidem Romanam: ergo quantacūque gloriatur autoritate, non potest dici probabilis, immò est improbabilis, eritque error vincibilis, vel invincibilis. De hoc argumento sapius occurret sermo; interim legi possunt Expōsitores damnatæ ab Innocentio, *Infidelis excusatur ductus opinione probabili*, præcipuè P. Moya *l. c.* & P. de la Fuente *diff. 5. per totam.*

N. In formâ nego opinionem Hæreticorum, Atheorum, & Gentilium, contradictoriam articulis Fidei, esse probabilem respectu eorum, sed ad summum erunt opiniones vincibiliter, aut invincibiliter erroneæ, quia cum per opinionem probabilem veniat, quæ habet fundamentum grave etiam relativè ad fundamenta partis oppositæ, consequenter essentialiter dicit exclusionem fundamenti convincentis oppositum: sed omnis opinio opposita articulis Fidei habet contra se fundamentum Fidei certò, etsi non evidenter convincens oppositum: ergo nulla talis opinio potest dici probabilis, nequidem respectu suorum Authorum, sed ad summum respectu eorum dici poterit opinio erronea vincibiliter, vel invincibiliter. Hanc ipsam doctrinam insinuat P. Eliz. adeoque miror quomodo contra nos produxerit allatum argumentum. ecce ejus verba *lib. 2. q. 11. §. 4. pag. 98.* Contra res Fidei, quippe quæ certissimè constât, nihil est probabile saltem conscientie Hæretici contra Fidem nullum habent probabile, ob quod à peccato excusari queant; aliud enim est, an ab ignorantia invincibili excusentur, quod controversum est; aliud, an excusentur per probabile, quod hæreticum planè, erroneum saltem foret; & subdit immediatè, adversus certam, & firmam veritatem, nullum superesse probabile conscientie; rursus certò ac indubitanter falsa non esse probabilia probabilitate conscientie. Hæc P. Elizal. ex quo colligere poterat, quàm inane sit argumentum, suppositâ nostrâ, & ejus doctrinâ.

Secundum est: Conceptus probabilitatis à nobis traditus coincidit cum eo, quem dabant Academici, efficaciter refutati à S. Augustino. *lib. 3.* contra Academicos *cap. 16.* nam

K ij nos

nos etiam exponimus probabile per verosimile, & omne, quod apparet verosimile, dicimus probabile; quod ipsum dicebant Academici. Hæc Baron. *d. 2. sect. 4. n. 3. §. 3.* apud P. Card. *tom. 1. d. 15. à n. 403.* quo argumento obsecratur prolixitate utitur etiam Cellad. *lib. 1. qu. 16. per totam.*

Respondet nostram doctrinam toto Cælo distare à doctrinâ Academicorum, nisi velimus dicere doctrinam D. Thom. explicantis probabile per verosimile, quod & nos facimus; non autem asserentis omne verosimile esse probabile, quod & nos negamus, esse doctrinam Academicorum. Tria docebant Academici, ut colligitur ex S. August. *l. c.* & ex Gaslendo viro disertissimo, & Peripateticæ doctrinæ hoste infensissimo *lib. 4. contra Arist. exercitatione 6. contra quem ostendimus non omnia esse dubia, nec talia, quibus præstari non debeat assensus.* Tria, inquam, docebant; primum, quod de nulla re possumus habere iudicium certum; secundum consequens ad illud, quod sapiens, nè se exponat errori, nihil debet affirmare, vel negare, siquidem omne ejus iudicium est incertum; tertium, quod dum quis operari tenetur, operari debet, quod sibi videtur probabile; hoc enim necessario sequitur ex primo errore. Ecce verba S. August. *lib. 3. cap. 10. Duo sunt, quæ ab Academicis dicuntur, contra quæ, ut valemus, venire constituimus; nihil posse percipi, nulli rei debere assentiri: & cap. 14. ait. si igitur nec certi est quidquam, nec opinari sapientis est, nihil umquam sapiens approbat.* In quibus verbis manifestantur primus, & secundus Academicorum error; tertius autem adducitur à S. August. *cap. 16. Turpe est errare, & ideo nulli rei consentire debemus, sed tamen, cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat.* Ecce probabilitas Academicorum rejecta à S. August. & à nobis, quæ sine dubio chimærica est, nam ex unâ parte volunt, intellectum nullum habere posse iudicium certum, immò nec probabile, nam sapiens nil debet judicare; ex alterâ volunt, quod objectum possit judicari probabile: ergo chimæra. Similiter probabilitas Academicorum supponit nullius rei nos habere posse certitudinem, multò minùs evidentiam; utrumque autem est evidenter falsum, ut latè ostendi contra Gaslendum in *Logicâ*: ergo de quo habemus evidentiam, vel certitudinem, de ejus opposito non habemus probabilitatem: ergo non omnia sunt probabilia. Igitur quantum distat negans omnem probabilitatem, tam objectivam, quam formalem, (utramque

enim negabant Academici) objectivam, quia docebant nullam solidam veri apparentiam dari; formalem, quia negatâ omni gravi probabilitate, nullum potest intellectus formare prudens iudicium; quantum, inquam, distat negans utramque probabilitatem ab affirmante utramque, (nos autem utramque affirmamus, nam plura habent grave verosimilitudinis motivum, & pluribus probabiliter assentimur) tantum nos distamus ab Academicis. Secundo, quantum distat affirmans omnia esse incerta, ut Academici, à negante omnia esse incerta, ut nos, qui asserimus plura esse certa, & evidentia, tantum distamus ab Academicis. Tertio, quantum distat affirmans esse probabile id, cuius oppositum est evidens, ut Academici, à negante esse probabile id, cuius oppositum est certum, aut evidens, tantum nos ab Academicis. Quarto, quantum distat affirmans omnem veri apparentiam esse probabilitatem, ut Academici, à negante omnem veri apparentiam esse probabilitatem, ut nos, sed illam tantum veri apparentiam esse probabilitatem, quæ est gravis etiam comparata cum motivis partis oppositæ, nullamque esse probabilitatem, si contra eam stet principium certum; tantum nos ab Academicis, qui non distinguebant inter vincibilem, & invincibilem veri apparentiam, nec erant solliciti, an illa apparentia proveniret à seriâ veritatis indagatione, atque ad eò omne apparens verum, sive ex gravi, sive ex levi fundamento, vocabant probabile; quod sine dubio, ut bene P. Teril. de *Reg. P. Teril. morum qu. 5.* erat probabile, temerarium, & P. Card. stultum. De hoc lege P. Card. *tom. 1. d. 15. à n. 403.* & P. Teril. *l. c.* qui merito dicit monstruosissimam esse comparisonem benignæ sententiæ cum sententiâ Academicorum, qui nullum certò honestum affirmabant, immò omne opus per illos erat peccatum, quia sequebatur ad iudicium semper dubium de honestate.

Dices: S. August. *lib. 3. contra Academ. N. cap. 16.* rejicit hanc Academicorum propositionem, *Cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat*: ergo peccat, & errat. Respondet, verum esse, qui sequitur probabile Academicorum, peccare, & errare, quia excludit omne iudicium de honestate operis, seu de non peccato; nostrum autem includit. Aliter M. Joan. Mart. de Prado *tom. 1. Theol. Mor. cap. 1. de Conf. qu. 2. n. 18.*

§. II.

Tertium, licita erit omnis laxitas. Quartum, idem erit probabile, ac prudens, & petitur principium.

SUMMARIUM.

Opinio, nec quia faveat legi, est probabilis, nec quia libertati, est improbabilis, n. 75.

Ostendo ex damnatis plures faventes legi esse improbabiles, ibid.

Tales sunt plures Bajj, ibid.

Non omnis Infidelium actus est peccatum, ibid.

Judicium de falsitate non tollit opinionis probabilitatem, n. 76.

Sequens minus probabilem, non putat eam falsam, sed veram, ibid.

Solvorationem P. Thyrsi, n. 74. ad 82.

Ejus definitio opinionis probabilis, n. 78.

Uult, Antiquos sumpsisse probabile pro probabili, n. 79.

At, quod si per probabile veniat verosimile, possit utraque opinio simul esse eidem intellectui probabilis, non vero, si pro approbabili, tunc enim sola verosimilior est probabilis, ibid.

Rejicio, n. 80.

*Est contra Logicam tollere, aut addere definitio-
ni id, de quo postea disputandum, ibid.*

Ostendo, Antiquos non sumpsisse probabile pro probabili, n. 81.

Non dico, omne probabile, sed omne certo probabile practice esse prudens, n. 83.

Non definitio probabile per motivum grave, sed explicui, quid hoc sit, n. 85.

Argumentum a Celladei solvendum, ibid.

Unde sumatur gravitas motivi, n. 87.

Genus explicari potest per speciem, si hac sit aliunde notior, ibid.

Inter IT. aliqui sunt respectu omnium notorie periti. Qui? n. 88.

Quilibet quantumcumque doctus illis scire potest, ibid.

Alij sunt in rebus obvijs notorie periti, & his stare in rebus obvijs possunt idiote, ibid.

Vir gravis non explicatur per motivum grave, sed per peritiam aliunde notam, n. 90.

Descensus, & ascensus adductus a Celladei probat, nullam dari, nec levem, nec gravem materiam, n. 91.

Certum est dari DD. notorie gravissimos, n. 92.

Omnis alicujus fama Casuista potest regulariter Doctorem, & rationem gravem a levi discernere, n. 93.

Multis casuum Collectores in ordine ad quod prestant, sunt graves, ibid.

Independenter a motivo scitur, qui vir sit prudens, n. 94.

*Ratio Palanci ex Arist. quod probabilia sunt, que videntur omnibus, vel plerisque, vel sa-
Tom. I.*

*pienibus, est contra eundem, num. 95.
Probabilitas non tollit probabilitatem, n. 96.*

Tertium est ex P. Thyrsi, qui postquam N. antiquorum Probabilistarum definitionem attulit, Opinio probabilis est, quæ non habet certitudinem, nititur tamen non vulgari authoritati, nec rationi modici momenti, nec habet contra se convincens, ita arguit *dis. 1. n. 12.* quia ex eâ sequitur laxitas morum, nam si homo, facienda sibi nomen cupidus, edat aliquam opinionem faventem libertati contra legem, cui pauci alij subscribant, erit probabilis, & quilibet eam licite sequi poterit. Secundo, quia poterit quis licite sequi opinionem contra legem, et si judicet fallam, potest enim eam judicare falsam, et si gravi fundamento nitatur, & videat nihil habere contra se certum, tunc autem erit probabilis.

Sed contra 1. quia, ut evidenter alibi N. ostendam, opinio, nec ex eo, quia faveat legi, est probabilis, nec ex eo, quia faveat libertati, est improbabilis; plurimæ enim faventes legi sunt improbabiles, & plures faventes libertati sunt probabiles: ergo ex eo quod opinio faveat libertati, aut commodo, incongruè vocatur laxa, & negatur esse probabilis. Sanè pleræque damnatæ Bajj, damnatæ Baïus, sunt, quia nimium favebant legi, tales sunt, non est possibilis amor naturalis Dei; contra quam P. Ripal. *rom. 3. d. 8. sect. 13.* & Godoy *1. 2. d. 42.* talis, Deus præcipit impossibilia, contra quam P. Ripal. *l. c. d. 23. a sect. 13.* talis, Infidelium opera sunt necessariò peccata, contra quam opinionem satis reclamaverat prius S. Bonav. in *2. dist. 41. dub. 2.* S. Bonav. dicens, quod quando dicitur, *omne quod non est ex fide, est peccatum*, ut D. Paul. ad Rom. *S. Paul. 14.* quod exponens D. August. ait, *Omnis Infidelium vita peccatum est*, sensus sit, ait S. Bonav. quod omnis Infidelium vita non sit sine peccato, & quod quamdiu in Infidelitate persistunt, per nullam actionem, quam agunt; liberantur à culpâ. Hæc acutè S. Bonav. rectè innuens, Infideles non liberari à culpâ, dum in suo statu vivunt, per ullam actionem, non autem, quod per omnem actionem peccent. Immo, quia hoc alibi prolixâ inductione ostendam, rogo ut lector percurrat damnatas noviter ab Alexandro VIII. & videbit pleræque fuisse nimium rigidas. Contra 2. quia DD. qui definierunt opinionem probabilem per rationem non modici momenti, intelligunt rationem gravem, & magni ponderis; ex hoc autem, quod ad illam sequatur amplificatio libertatis, & commodi, nil inde, ut amittat probabilitatem,

K iij

tem,

tem, dummodo hoc fiat ex gravi ratione. N. Contra 3. quia cum P. Thyrsus doceat, licitum esse sequi opinionem minus tutam, seu contra legem, dummodo notorie probabilior, dicam ego, hanc non esse probabilem, quia favet libertati, & commodo, eodem modo, quo negat, esse probabilem opinionem gravis momenti faventem libertati contra legem. Contra 4. quia in secundâ parte confundit similitudinem probabilitatis, quæ non repugnat, cum probabilitate similitudinis, quæ repugnat: nullus enim, quomodocumque opinio probabilis determinatur, potest sequi opinionem, quam directè judicat falsam, nisi saltem assumat iudicium certum reflexum de ejus probabilitate; immò omnis, qui sequitur aliquam opinionem probabilem, putat eam directè veram. Rursum, confundit veritatem cum probabilitate, possum enim judicare, opinionem A esse falsam, & adhuc esse probabilem, vel probabilior, nam plura falsa sunt probabiliora veris: ergo iudicium de falsitate non tollit probabilitatem.

N. Dices ex eodem n. 14. non posse censerisolidam, & firmam rationem ab eo, qui judicat opinionem esse falsam. Sed contra: quia evidenter constat oppositum inductione omnium DD. qui rejiciunt aliorum opiniones, ut falsas, & simul affirmant habere pro se rationes solidas; & hoc ipsum præstat P. Thyrsus, qui sæpe laudat doctrinam, & pietatem Probabilitarum, & Tutoritarum, licet utrorumque sententiam putet falsam; si igitur opinio asserta à P. Thyrsio falsa, potest habere solidam auctoritatem, cur non solidam rationem? cum omnis solida auctoritas fundetur in solidâ ratione: ergo iudicium de falsitate non destruit probabilitatem. Addo, quod de cætero omnis impugnans alienam sententiam, ut falsam, posset semper, ut improbabilem, seu nullâ solidâ ratione munitam, immò ut certò falsam, damnare, nam quæ caret omni probabilitate, & habet contra se maiorem probabilitatem, quæ juxta P. Thyrsium ex P. Suarez lib. 8. de Leg. cap. 13. est quedam certitudo moralis, si ex ætate probabilitatis certus sit, est certò falsa; hoc autem est contra modestam Theologorum indolem.

N. Instas ex P. Thyrsio disp. 1. §. 6. n. 27. melius opinionem probabilem de honestate actus ita definiri: Est, quam aliqui viri probi, & sapientes, post accuratum studium, & diligens examen rationum pro una, & alterâ parte, citra passionem, & culpam judicant, eum actum esse honestum, aut saltem licitum, ob fundamenta, quæ illis visa sunt gra-

via, magna, ac digna impetrare assensum ab homine perito, & prudenti, id est, ob fundamenta, quæ infra infallibilitatem, & evidentiam, visa sunt urgentiora fundamentis partis contrariæ; nullus enim vir prudens, probus, & doctus, judicare potest rem esse licitam, quin pro hac parte inveniat maius fundamentum, quàm pro contrariâ. Hæc ad verbum. Dein n. 40. ait: Opinio probabilis est, quæ concipitur ob rationem, aut rationes præferentes veritatis apparentiam, ut ob illas vir prudens, sine ulla præcipitatione, & passione, judicet rem esse veram, licet agnoscat non repugnare, quod sit falsa, quia medium assentiendi non est demonstrativum; & ideo peccat definitio P. Esparzæ 1. 2. qu. 23. quod non addat, quod motivum debet apparere grave opinanti citra passionem, & culpam, post debitam veritatis inquisitionem: Hæretico enim motivum apparet magnum, sed ex superbiâ, & cæcitate voluntaria, ob negligentiam culpabilem inquirendi veritatem, quæ incommoda, ait, cavisse P. Terillum, dum dixit, cui motivo homo irreprehensibiliter assensum præbet. Demum idem P. Thyrsus n. 36. & 37. citat Card. Lauream, & alios cum Cottonio contr. 5. cap. 5. qu. 5. & ait: Omnes antiqui, tam Philosophi, quam Theologi, probabile pro eo, quod nunc probabilis dicitur, frequentius usurpabant. Ex quo inferit, quod probabile sumi potest pro verosimili, & pro approbabili: in primo sensu, una pars contradictionis potest esse verosimilior alterâ, & utraque respectu ejusdem intellectus potest esse verosimilis; non in secundo, quia sola mihi verosimilior, cum sola sit digna assensu, sola est à me approbabilis per prudentem assensum. Hæc P. Thyrsus.

Sed contra 1. quia omnia, quæ applicat N. opinioni probabili, applicari possunt probabilissimæ, immò moraliter certæ. Contra 2. quia repugnat omni bonæ Logicæ addere definitioni alicujus rei, vel demere illud ipsum, quod suppositâ definitione contravertendum est; qui enim res ita definit, quæstiones fugit, & timet; ita mala esset Dei definitio in hæc verba, Est ens à se includens omnem perfectionem, & excludens omnem distinctionem ex naturâ rei Scotisticam inter attributa, & essentiam; & omnem distinctionem virtutalem intrinsicam inter prædicata communia, & ipsas relationes; mala, inquam, esset hæc definitio, quia non relinquit locum quæstioni, an detur inter attributa communia, & essentiam distinctio ex naturâ rei, ut omnes Scotistæ affirmant, & omnes alij negant; & quia tollit quæstionem, an inter attributa, & relationes Dei, detur

detur aliqua distinctio virtualis intrinseca, ut ferè omnes affirmant, nè de eodem secun-
dum idem dicantur contradictoria; an non, sed sola detur identitas mixta distinctione reali Personarum, ut expressè docuit P. Nicolaus Martinez, Primarius in Rom. Collegio Theologiae Professor, & Præceptor meus, quem Romane Purpure, tamquam Theologum omni plausu maiorem, veneratæ sunt: ergo dum P. Thyrs. definit opinionem probabilem, quæ est digna assensu, ob fundamenta infra infallibilitatem, & evidentiam, visa *urgentiora* fundamentis opinionis oppositæ, non benè eam definit; per hoc enim tollitur celebris controversia, non tantum Philosophica, an intellectus possit physice assentiri minùs probabili, sed Theologica, an licitè, & prudenter possit. Contra 3. quia nisi DD. in definitione rei conveniant, nulla de rei passionibus potest esse quæstio: ergo, ut locum habere possit quæstio de licito usu opinionis minùs, certò tamen probabilis, non debet definiri opinio probabilis, quæ nititur fundamento *urgentiori*, nam confunditur cum probabiliori, scilicet fundamento *urgenti*. Contra 4. Tantum abest, ut omnes Antiqui Philosophi, & Theologi sumptierint *probabile pro eo, quod nunc dicitur probabilis*, quin oppositum est certum, nam S. Thom. & alij DD. ut alibi dicam, dum propriam vocant probabiliorē, oppositam vocant probabilem; & non potest sine injuriâ dici, Antiquos TT. & Philosophos fuisse Latini idionatis adeo ignaros, ut quid inter positivum, & comparativum interfit, nescierint, præsertim, cum in re Theologica formalitè loqui teneantur, & non usurpare voces, nisi in sensu rigorofo, maxime in re morali, & quoties quæstio ex professo tractatur, & tota est inter positivum, & comparativum. Quare dico, & dicam, quod si utraque pars est verisimilis ex fundamento gravi, utraque est seorsim approbabilis. Contra 5. Sicut Probabilioristæ possent meritò nos carpere, si definiremus opinionem probabilem, quod est assensus nixus motivo gravi, ita ut vir prudens illi, etsi minus gravi, licitè nitatur; hæc enim non est definitio opinionis probabilis, sed minùs probabilis, & in eâ definitione asseritur, quod controverti debet, an licitè ei nitatur; ita nec audiendus est, qui definit opinionem probabilem, Est assensus nixus motivo urgentiori, ita ut non liceat assentiri minùs urgenti; hæc enim definitio est opinionis probabilioris, & tollit quæstionem, an liceat usus opinionis minùs tutæ, minùs probabilis.

Quartum est, si opinio probabilis est, quæ

movere potest intellectum ad prudentem assensum, sequitur, idem esse judicium probabile, ac prudens, idemque probabilitatem, ac prudentiam; hoc est falsum; nam Judex probabiliter judicat, Petrum esse reum, nec tamen potest eum prudenter damnare. Ita Jacobus à S. Domin. Sed contra eundem stat P. Card. tom. 3. d. 56. n. 173. quia illegitima est arguendi forma, Judex probabiliter judicat Petrum esse reum, nec tamen potest eum prudenter damnare: ergo probabiliter, & prudenter, non sunt idem; hoc enim modo arguam etiam ego: Paulus habet in vagina ensem, nec tamen potest gladium de vagina educere: ergo ensis, & gladius non sunt synonyma. Ut bona sit, debet ita fieri: Judex censet probabiliter, Petrum esse reum, & tamen non censet prudenter: ergo probabiliter, & prudenter non sunt synonyma. Dico ergo, illud idem judicium Judicis, quod est probabile, illud idem esse prudens, & illud idem, quod non est probabile, non esse prudens, & e contra. Duo sunt in Judice judicia, primum est de reatu Petri, quod suppono probabile, & hoc idem est prudens; secundum est de damnatione Petri probabiliter rei, hoc autem non est probabile, adeoque nec est prudens; arguens autem confundit primum cum secundo, & ideo nihil concludit. Addo, nos non dicere, quod probabile, quomodocumque sumatur, idem sit, ac prudens, ut benè P. Card. tom. 1. d. 15. n. 247. & P. Card. 186. nam prudentia, cum sit virtus circa agenda, sæpe non reperitur in judicio merè speculativo: sed hoc judicium Judicis, *Pe-
trus est reus*, est merè speculativum, quia non dicitur aliquid agendū: ergo non est prudens: quod ergo dicimus est, *omne judicium practice probabile*, seu dictans, quid liceat, esse prudens. Hinc infero 1. *practice probabile*, *prudens, licitum*, esse synonyma, nisi quod licitum, & prudens extenditur etiam ad certa. Infero 2. *practice probabile*, ac verosimile ex fundamento absolute, & respectivè gravi, esse etiam idem, non autem ac verosimile quomodocumque, ut malè supponunt de nobis Adversarij; nam opinio temeraria aliquam habet verosimilitudinem, nititur enim levi fundamento, nec tamen est opinio probabilis, seu gravis: quapropter non omnis verosimilitudo satis est ad opinionem gravem, sed quæ oritur à fundamento gravi, & ideo Adversarij ab ipso exordio decipiuntur; impugnant enim opinionem probabilem in diverso sensu ab eo, quem nos ei tribuimus.

Dices ex P. Elizal. lib. 2. qu. 1. per totam pag. N. mibi 69. insufficienter definiri opinionem 84. probabilem per fundamentum grave, primò, P. Eliza-
quia

quia cum gravitas dicatur respectivè ad intellectum, & quod unus intellectus judicat grave, alter judicet leve, consequenter opinio probabilis per motivum grave definita, obicuriusimè dēnitur. II. quia ignotum nobis est, qui sint viri verè graves, & docti: ergo dum motivum grave definitur per ordinem ad intellectum doctorum, & gravium virorum, nil explicatur, explicatur enim ignotum per aequè ignotum. III. quia eò ipso probabilitas intrinseca, seu quæ nititur motivo gravi, exponeretur per extrinsecam, seu per auctoritatem gravem, & sic una species per aliam. IV. quia daretur circulus vitiosus, nam ratio gravis explicatur per Auctorem gravem, & Author gravis per rationem gravem. V. quia inter DD. licet dentur aliqui certò graves, dantur etiam alij certò leves, & alij medij inter graves, & leves; cum autem impossibile sit determinare, qui sint graves, qui leves, nam decrementum à gravitate sit insensibiliter, consequenter insufficienter definitur opinio probabilis per rationem gravem, & ratio gravis per Doctorem gravem; ut enim implicat determinare, qui Doctor sit gravis, qui levis, ob datam rationem insensibilis decrementi, ita etiam erit impossibile determinare, quæ ratio sit gravis, quæ levis, cum una dūset sæpe insensibiliter ab alia.

N. 85. Respondeo 1. nil horum me tangere, ego enim non dēnivi opinionem probabilem per motivum grave, utendo hoc termino obicuro *grave*, sed explicui, quid sit *grave* per verba magis clara, nempe, quod habet vim movendi intellectum hominis docti, & pij, nullà hīc, & nunc passionē laborantis; nec potest clariùs explicari natura motivi gravis.

N. 86. Respondeo 2. miserum esse argumentum, quod non tantum premit, sed opprimit suum Auctorem; tale autem est adductum à P. Eliz. nam quæro, quomodo verum sit, quod toties dicit, quod idiota fidere debeat viro prudenti, & fide digno, & similia? licet enim notorium sit dari viros prudentes, & imprudentes, & medios inter utroque, attamen decrementum à prudenti ad imprudentem est insensibile; quia igitur ratione idiota fidere poterit suo Parocho, aut Confessario, cum impossibile sit juxta calculum P. Eliz. scire, an hic numero homo sit prudens?

N. 87. Respondeo 3. admisso, quod opinio intrinsece probabilis per motivum grave, definitur obicure, adhuc argumentum non urget; gravitas enim motivi sumitur tunc ab intellectu, non quorumcumque, sed peritorum; nec hoc est explicare genus opinio-

nis probabilis per speciem, seu probabilitatem extrinsecam; quilibet enim scit, quid sit hominem esse in aliqua materia peritum, et si nihil omnino cogitet de probabilitate in genere, aut in specie: nam peritia est aptitudo penetrandi materiam, quæ aptitudo est diveria ab eo, per quod probabilitas extrinseca constituitur; alienius enim viri prudentis, per quem probabilitas extrinseca constituitur, supponit in eo peritiam: ergo non est formaliter ipsa peritia. Immo non video, quomodo viuosum sit, explicare genus per speciem, cum hoc sæpe contingat, puta, quoties species est notior genere; tunc enim à magis noto progredimur ad minus notum, & à particulari ad sciendum, quid sit universale; ita ex eo, quod notum nobis sit, animal sentire, videre, tangere, progredimur ad definiendum animal in genere, Est principium sentiendi: ergo etiam ex eo quod nobis constet, quid sit probabilitas extrinseca, licet progredimur ad definitionem probabilitatis in genere, explicando eam tamquam per connotatum, per probabilitatem extrinsecam nobis antea notam. Hinc

Ad 1. dico, gravitatem motivi dici respectivè ad intellectum hominis verè docti, & N. 88. pij.

Ad 2. dico, inter DD. aliquos esse ferè in omni materia Theologica, respectu omnium, notoriè peritos, tales sunt S. Thom. S. Bonav. S. Antonin. C. Caietan. M. Godoy, M. Joan. à S. Thom. Mastrius, Bordonus, P. Suar. P. Vasques, P. Moya, C. de Lugo, & alij; aliquos esse in rebus magis obvijs notoriè peritos, non ita in abstrusis, & difficilioribus: primis, quilibet quantumcumque doctus, stare potest; secundis, stare potest quilibet, qui rebus obvijs involvitur, ut sunt rustici, idiotæ, & plerique rudes, qui parère tenentur suis Confessarijs, qui publicam sufficientiæ famam naçti sunt: quod si contingat, ut rectè P. Teril. de Reg. morum qu. 23. n. 12. quod homo ille sit verè insufficientis, deerit illi ad summum probitas, & peritia, quoad se, non tamen quoad alios, quia prudenter præsumunt, eum habere sufficientiam, & ex tali præsumptione diriguntur ad prudenter operandum. Denique, vel judicans de alterius doctrinà est doctus, vel rudis? Si rudis, non debet judicare: si doctus, facillè sciet, qui sint, & habeantur periti, facillè enim videt, qui DD. rem diligenter examinarunt. Lege P. Teril. qu. 2. 5. & 6. de Conf. prob.

Ad 3. patet ex primo, nempe non esse vitiosum exponere genus per speciem, quoties species est notior genere; regulariter autem species, seu particularia notiora sunt genere, quod

S. Tho.
S. Bonav.
S. Antonin.
C. Caietan.
M. Godoy.
M. Joan. à S. Thom.
Mastri.
Bordon.
P. Suar.
P. Vasq.
P. Moy.
P. Teril.

N. 89.

quod est universalius, & à speciebus ascen-
dimus ad genus.

N. Ad 4. dico, nullum committi circulum;
91. nam homo gravis non explicatur per ratio-
nem gravem, sed per peritiam, & probita-
tem, & diligens examen, quo res resolvit, &
ratio, cui nititur, dicitur gravis ab examine,
peritia, & assensu talis Doctoris aliunde no-
toriè gravis.

N. Ad 5. scitè monet P. Teril. de Reg. mor.
91. qu. 23. n. 22. eo argumento probari, nullam
P. Teril. dari materiam levem in furto, (quod idem
dici potest de quantitate requisita ad viola-
tionem jejuniij, de necessitate gravi, aut ex-
tremà obligante ad eleemosynam, de qualitate
laboris die festo prohibiti, de quantitate
stipendij officialium, nè injusti sint) eo quia
descendendo à materiâ sufficienti pro furto
gravi, ad minimam, descensus fit per gradus
insensibiles, non minus, ac in casu de suffi-
cientiâ Doctorum à certo sufficientibus ad
insufficientes, descensus fit per gradus in-
sensibiles: immò argumentum probat, nul-
lam dari materiam furti gravis, (idem dic de
alijs) quia incrementum sufficientiæ ab in-
sufficientiâ fit per gradus insensibiles; qua-
re eo tandem tendit arguendi modus P. Eliz.

P. Eliz. ut nullum, etsi maximum, Ecclesiæ Do-
ctorem tuto sequi possimus; vel enim, qui
proximè distat ab isto, est sufficiens, vel non?

N. Si non; ergo nec ille, quia parùm distat ab
92. isto: si est, quæram de alio tertio, qui est pro-
ximus huic secundo? deinde de quarto, qui
est proximus huic tertio? & sic descendendo,
probabo, quemlibet esse sufficientem,
quia primus eorum, qui dicitur insufficientis,
non exceditur, nisi uno gradu, ab ultimo
sufficientium: ergo omnis erit sufficiens. Si-
militer probabo, nullum esse sufficientem,
quia ultimus inter sufficientes, non nisi uno
gradu, excedit primum inter sufficientes:
ergo nullus erit sufficiens. Demum dico, cer-
tum esse plurimos dari Autores notoriè
gravissimos apud omnes; rursus certum est
alios dari respectu priorum mediocres; alios
etiam, si ita loqui licet, leves, quorum ta-
men non grandis catalogus formari potest,
ut non bene supponit P. Eliz. Subdit P. Teril.

P. Teril. n. 24. inter Autores Catholicos, etsi
N. Casuistas, alicujus famæ, & nominis, nul-
lum esse, qui non sit sufficiens, quoad hoc,
93. nempe ad discernendum rationem, & Au-
thorem gravem à levi; vel enim sermo est
de illis, qui rem superficialiter, seu ad litte-
ram leviter tractant, ad quam classẽm re-
ducuntur Casuum Compilatores, qui vel
solas assertiones compilarunt, vel brevem
tantum rationem insinuant; plurimi autem

ex his, licet levi calamo scripserint, non ta-
men levi doctrinâ instructi fuerunt; aliunde
enim scitur fuisse præstantes, & doctos: vel
sermo est de alijs, qui conscientia casus com-
pilarunt, attamen aliunde non scimus fuisse
insignes; & tunc dico, quod dicti Compila-
tores in ordine ad id quod præstant, sunt
graves; quod enim ordinario præstant, est,
sententias communes proponere, ut avertas
à viris gravibus: quod si quis aliquid novum
proponat, ei standum non erit.

Ex his præoccupata, & soluta manent alia
N. argumenta, quæ trahit idem P. Eliz. lib. 2. 94.
qu. 2. nempe, quod qui motivum probabile
P. Eliz. exponunt per hoc, quod fundet judicium
prudens, committant circulum; nullum
enim committunt, quia aliunde sciunt, qui
sint periti, & prudentes in tali materia. Plura
P. Teril. qu. 24. de Reg. morum dicens, ru-
des clarè scire, qui sint prudentes quoad se.

Similiter soluta manent argumenta Pa-
N. lanci qu. 22. §. 2. dicentis, motivum proba-
95. bile denari non posse per prudentiâ assenti-
endi, primò, quia (ait n. 17.) committitur
Palanc. circulus, nam motivum grave, & probabile,
definimus per prudentiam assentientis; pruden-
tiam autem assentientis definimus per
motivum grave, cum tamen motivum proba-
bile independentè à prudentiâ assentien-
tis definiendum sit; ut ex eo sciamus, qui
prudenter, qui imprudenter assentiatur. Se-
cundò, quia (ait n. 19.) sequitur, omnem opi-
nionem esse probabilem, quia negare non
possum ejus Authorem fuisse prudentem in
ejus assensu, nemo enim dicit fuisse impru-
dentem. Verum ad hæc omnia patet solutio
ex immediatè dictis ad argumentum P. Eliz.

non enim nos definimus opinionem proba-
bilem per motivum grave obscure sump-
tum, sed quid sit grave aliunde explicamus,
& quid sit homo prudens, scimus, independen-
tè à motivo gravi. Addo retorqueri
contra Palanco n. 20. explicantem, quid sit
probabile extrinsecè, & authenticè; ait enim
ex Arist. 1. Topic. cap. 1. Probabilia sunt,
Arist. quæ videntur omnibus, vel plerisque, vel sapi-
entibus, atque his, vel omnibus, vel plerisque,
vel maxime notis; & ex hoc textu infert se-
quentes regulas, nempe, quod judicatur ve-
rum ab omnibus, vel saltem à plerisque, esse
authenticè probabile: rursus, quod judica-
tur verum à sapientibus, si tale judicetur ab
omnibus, vel à plerisque sapientibus, esse
etiam authenticè probabile; vel si non à ple-
risque sapientibus, attamen existimatur ve-
rum à præstantioribus, & maxime notis. Hæc
Palanco: ecce definit probabile extrinsecè
(immò, quod plus est, definit verum) per ju-
diciũ

dicium sapientum; quæro autem, quinam sint sapientes? an illi, qui assentiuntur ex gravi ratione, & sic committet circulum; an aliunde? & sic mutet terminum sapientis in terminum prudentis, & nihil habebit, quod nobis objiciat, nisi se feriat.

N. 96. Inlatis ex Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. §. 4. pag. mihi 33. Opinio probabilis debet niti firmo fundamento: sed quod pari, aut

M. Bar. validiori impetitur, non est firmum: ergo &c. P. Scild. Idem insinuat P. Scildere 11. 2. de Conic. formanda cap. 2. §. 1. n. 12. pag. mihi 68. qui ait, quod quando pro utraque parte occurrunt rationes, nec rationes unius partis longè superant alias, opinio formata non sit probabilis, nam æquales, aut ferè æquales mutuo se elidunt. Respondeo huic argumento nos abundè satisfacturos alibi, ubi dicemus, quod probabilitas non tollit probabilitatem; alias v. Thomistis impugnatis à Scotistis, & contra; immò v. Barono nos impugnanti, nam ejus sententia, & P. Scildere non esset probabilis nobis.

§. III.

Argumentum P. Elizalde, & Palanco ex definitione Aristotelicâ.

SUMMARIUM.

Celladei probabilitatem conscientie, vocat realem, & positivam, n. 97.

Probabile ex Arist. ibid.

Eadem definitione utitur Palanco, n. 99.

Rejicitur a P. Esparza, n. 100.

Dico, esse definitionem probabilis pro Rhetore, non pro Theologo; nec convenit omni probabili, n. 101. 102.

Celladei ait, quod licet ad opinionis probabilitatem non sit necesse, ut ejus objectum plerumque contingat; esse tamen necesse ad probabilitatem conscientie, n. 103.

Impugno pluribus, n. 104. ad 120.

S. Thom. opinionem negantem fatendas circumstantias speciem non mutantem, vocat probabiliorum, n. 108.

DD. hoc tuentes, n. 109.

Aristot. vult, quod plerumque contingens sit probabile, non e contra, n. 111.

Dico contra Celladei, tum quod necessaria sint etiam probabilia; tum quod omne opinabile non sit semper probabile; tum quod evidentia, certitudo, probabilitas, non insunt objecto, sed intellectui diverso lumine idem objectum proponenti, n. 113. ad 119.

N. 97. Q. Uintum est P. Eliz. qui postquam lib. 2. plures fatigavit paginas, rejiciendo communem opinionis probabilis definitio-

nem, tamquam insufficientem ad probabilitatem conscientie statuendam, tandem qu. 16. docens, quid sit probabilitas conscientie, quam vocat realem, & positivam, inhærens doctrinæ Emin. Pallavicini d. 8. de Act. Hum. qu. 76. art. 4. n. 10. quem laudat, & sequitur, ait, probabilitatis realis, seu conscientie definitionem fumendam ex Aristotele definiente, Probabile est, quod plerumque contingit, & miratur, quod, cum hoc sæculo tanto calore certetur de probabilitate, nullus præter dictum Cardinalem rem hanc ex Philosophi principiis exorsus sit. Quatuor itaque pro suo intento congerit Aristotelis testimonia. Primum ex 2. Priorum cap. 28. secundum ex 2. Ethic. cap. 3. tertium ex 1. Ethic. cap. 3. quartum ex 1. Rhetor. cap. 2. cui præ cæteris insitit, in quo Arist. ait: Probabile namque est, quod ferè semper fieri solet, verum non simpliciter, ut quidam definiunt, sed quod de ijs sit, quæ aliter se possunt habere, ac se habet ad illud, quod est probabile, sicut universale ad particulare. Deinde trahit regulam 44. in 6. Inspicimus in obscuris quod est verosimilius, vel quod plerumque fieri consuevit: ergo (inquit P. Eliz.) probabile in se, & se Reg. 44. renti, quo Rhetores, & Sophistæ utuntur) est, quod plerumque contingit; ut enim ad syllogismum probabilem necesse est, ut medium plerumque ita se habeat, si enim indifferenter se habeat ad verum, & falsum, non potest haberi syllogismus probabilis; ita ad hoc ut aliquid dicatur probabile, necesse est, ut sit aliquid plerumque contingens.

Hoc magis declarat §. 2. & 3. pag. mihi N. 113. ubi dividit triplicem objectorum classem, & ait aliqua ita se habere necessario, & hæc sunt scibilia; aliqua ita se habere necessario naturaliter, & hæc sunt naturaliter, vel moraliter certa; aliqua non semper ita se habere; quam tertiam classem subdividit in ea, quæ non quidem semper, sed ferè semper ita se habent; & in ea, quæ non magis ita, quam non ita se habent; & in ea, quæ magis quidem ita se habent, quam non ita, non tamen adeo, ut frequens non sit etiam ea non se habere ita: deinde ait probabile latere in hac divisione objectorum, quæ non ita semper contingunt, nec sunt semper ita. Et §. 4. confirmat hoc, quod sicut medium habens totalem determinationem cum conclusione generat assensum certum conclusionis; medium habens inclinationem non totalem, sed impedibilem, generat conclusionem opinativam; medium nullam habens connexionem cum hac præ illâ conclusione, nullum generat determinatum assensum.

sentum; ita omnis opinio probabilis, tunc probabilis erit, quando suberit alicui medio plerumque ita se habenti. Tandem §. 5. ostendit ex Arist. non satis esse ad probabile, quod obiectum ferè semper ita se habeat, sed etiam requiri, ut sic se habeat ad illud, quod est probabile, sicut universale ad particulare, quia omnis conclusio particularis deducitur ex præmissa universali. Hæc P. Eliz. Lamentaberis, benevole lector, de meâ prolixitate, quod argumentum paucis exponendum, tantâ verborum copiâ dilataverim; verum, ut uno intuitu experireris, quæ, & qualis sit doctrina Cellad. & quantum paginarum in re paucis exponendâ infumere pro more habeat, hoc ipsum, quod ille maiori longè prolixitate, & fortè obscuritate exponit, itriciori calamo tibi subicere malui; ut inde dicas Theologis aliorum volumina volventibus æquali opus esse patientiâ, ac ingenio. Lege eundem Celladæi, si fortè non credis.

N. Consonat Palanco vir sanè ingeniosus qu.

99. 22. qui definit probabile esse id, quod ferè semper, aut plerumque contingit; & præter

S. Th. Arist. citatum trahit S. Thomam 2. 2. qu.

70. art. 2. qui definit probabilem certitudinem, quæ ut in pluribus veritatem attingat, est in paucioribus a veritate deficiat: deinde n. 4. ait motivum probabile rectè definiri, Quod plerumque veritatem infert, & raro fallit & ut hoc explicet, utitur eadem doctrinâ connexionis motivi cum conclusione, clariùs tamen, quàm Cellad.

N. Respondeo cum P. Teril. qu. 2. de Cōsc.

100. prob. an. 11. P. Esparza in Append. qu. 1.

P. Teril. art. 90. P. Moya tom. 2. qu. 1. n. 8. qui omnes

P. Eliz. doctrinam acriter impugnant. Primò, quia supponit falsum; non

enim primus Author definitionis probabilis

ex Arist. sumptæ fuit Emin. Pallavic. sed

P. Perez P. Ant. Perez tr. 1. de Just. d. 4. cap. 2. n. 21.

qui eam in Romanum Gymnasium priùs

invenit, cum hoc discrimine, quòd licet

Aristotelicam probabilis definitionem sit se-

P. Teril. cutus, ut etiam fecit P. Teril. de Reg. mor.

qu. 37. n. 1. qui de se fatetur se Aristotelem

per omnia secutum in definiendâ probabili-

tate, tam intrinsecâ, quàm extrinsecâ; at-

tamen in præcipuo puncto de licito usu opi-

nionis minùs probabilis uterque affirmati-

vam sententiam docuit, quando P. Eliz. ex

eâdem definitione negativam intulit. Addit

P. Esparza eandem definitionem sibi in

mentem venisse, eam tamen repudiâsse, non

tantum, quia eâ definitione ad eò cuique

Philosopho obviâ nullus Theologus usus

fuit, sed etiam quia nullo modo quadrare

potest rebus moralibus. Addo ego eandem definitionem esse potius definitionem probabilis pro Rhetore, & Sophistâ, quàm pro Theologo Morali; quâ enim ratione Aristoteles in Rhetoricâ tradat definitionem probabilis Philosopho-Moralis? Ut autem probabile Rhetoris, & Sophistæ diversum est à probabili Theologico, ut etiam tustur P. Eliz. ita etiam definitio probabilis Theologico-Moralis debet esse diversa. Secundò ait P. Teril. qu. 2. de Cōsc. prob. quòd ea definitio non convenit omni propositioni probabili, cum enim ejus sensus sit, quòd opinio, & motivum probabile sit id, cujus tanta est veritatis apparentia, ut omnes illi æquales in unum collectæ sæpius uniantur veritati, quàm falsitati; adhuc toto hoc dato, nisi aliud addatur, insufficiens erit pro re præsentî, quia per illam vix sciri potest, an hæc determinata opinio sit probabilis; non nisi enim post longam experientiam sciri potest, an tantâ gaudeat veritatis apparentia, ut omnes opiniones illi æquales sæpius uniantur veritati, quàm falsitati. Tertiò idem P. Teril. n. 11. & Moya; quia hæc definitio, probabile est, quod plerumque contingit, nulli individuo probabili convenit, quia nullus casus singularis plerumque contingit: ergo nullus talis erit probabilis. Quod si dixeris probabilitatem casus singularis sumi ex eo, quòd in similibus plerumque contingit: Contra evidenter; quia plura sunt, quæ semper, aut numquam contingunt, & tamen juxta omnes sunt probabilia: ergo probabile non est id, quod plerumque contingit, cum id, quod semper, aut numquam contingit, sit etiam probabile. Antecedens probatur: Probabile est, Cælum esse fluidum, Deum prædestinare electos ante merita absolute præviâ, dari in Deo distinctionem virtuales, substantiam Divinam esse quid positivum, creatam quid negativum, decreta libera Dei compleri extrinsecè; & tamen hi casus non sunt de re plerumque, sed vel semper, vel numquam contingenti: ergo evidens est, quòd ut aliquid sit probabile, non est necesse, ut sit de re plerumque, vel ferè semper in similibus individuis contingenti.

Dices ex P. Eliz. ad probabilitatem opinionum non requiri, ut sit de re plerumque contingenti, potest enim aliquid esse probabile, quin plerumque contingat, ut patet exemplis allatis; nam probabile est gratiam esse, & non esse intrinsecè efficacem; (quod idem dici potest de contradictorijs æquè probabilibus) & tamen implicat, ut plerumque contingat, imò necesse est disjunctum, nempe

N.

101.

P. Teril.

P. Moy.

N.

102.

N.

103.

P. Eliz.

nempe vel esse intrinsecè efficacem, vel non esse talem; attamen ad probabilitatem conscientie, de qua agit Arist. requiri, ut sit de re plerumque contingenti. Sed

N.

104.

Contra 1. quia Arist. vel tradidit definitionem probabilis in genere; tunc autem, quidquid requiritur ad probabilitatem opinionum, requiritur ad probabilitatem conscientie, & quidquid ad probabilitatem speculativam, ut probabilitas est, requiritur etiam ad practicam, ut probabilitas est, & vice versa: ergo vel ad utramque, vel ad neutram probabilitatem requiritur, ut sit de re plerumque contingenti, id est, ut sit res plerumque contingens: vel definit probabilitatem in specie, & ad hanc dicit necessariam esse, ut sit plerumque contingens; tunc autem Philosophus potius locutus est de probabilitate speculativa, quam practica; quis enim ne somnians quidem dicat, Philosophum de probabili conscientia locutum, cum dixit, requiri ut sit plerumque contingens? cum enim Aristoteles Philosophum ageret, cuius officium est tractare de probabilibus speculativis, & non nisi raro in Ethica de practicis, sequitur, quod potius probabile speculativum definierit: ergo vel, ut aliquid dicatur probabile, non est necesse, ut illud sit plerumque contingens, vel si ad probabile conscientie hoc requiritur, requireretur etiam ad speculativè probabile: sed hoc est evidenter falsum ex exemplis supra allatis: ergo & illud.

N.

105.

P. Eliz.

Contra 2. quia si, ut idem P. Eliz. sæpius repetit, sola connexio hujus principij, *ferè semper contingit*, reddit rem dignam assensu, & probabilem; sequitur, quod cum opiniones D. Thomæ, & D. Bonav. vel Scoti sint dignæ assensu, nitantur illi principio: sed hoc est evidenter falsum; est enim evidenter falsum utrumque contradictorium sæpius contingere; si enim A plerumque contingit, B contradictorium non plerumque contingit; ex gr. si plerumque essentia, & existentia distinguuntur realiter, sequitur, quod non plerumque non distinguuntur realiter: ergo, ut quid sit probabile, non debet esse plerumque contingens. Idem probo in opinionibus contradictorijs D. Thomæ, & Scoti ad conscientiam spectantibus, quarum utraque est probabilis probabilitate conscientie, & tamen implicat, ut qualibet plerumque contingat: ex. gr. S. Thomas 3. p. qu. 72. art. 8. ad 4. secluso contemptu, liberat à mortali non suscipientem Sacramentum Confirmationis; Scotus autem dist. 7. qu. 2. asserit peccare mortaliter non suscipientem dictum Sacramentum, etiam secluso

S.Tho.

Scotus.

contemptu, putat enim dari præceptum Divinum de eo suscipiendo. Nunc ita arguo: N. implicat, ut plerumque contingat peccare, 106. & non peccare mortaliter non suscipientem Confirmationem; est enim ex terminis notum, quod quò sæpius contingit unum contradictorium, rarius contingit aliud: ergo alterutrum ex his non plerumque contingit: sed hoc alterutrum est etiam probabile, nam utraque opinio est probabilis; immo opinio Scoti, quia obligat, est magis tuta opinione D. Thomæ deobligante; fortè enim sequens D. Thomam, si datur præceptum, peccabit materialiter: ergo potest quid esse probabile probabilitate conscientie, quin sit de plerumque contingenti.

Contra 3. Si probabile est, quod plerumque, aut ferè semper contingit, ut vult Cellad. quæro, quid erit *probabilius*? Utique quod semper contingit. Modò sumo easdem D. Thomæ, & Scoti contradictorias opiniones: una affirmat præceptum de suscipienda Confirmatione, & est Scoti, eamque suppono minùs probabilem, licet magis tutam; altera negat illud præceptum, & est D. Thomæ, & suppono probabiliorē, licet minùs tutam: jam sic: Si probabilius est non peccare non suscipientem Confirmationem, semper continget non suscipientem non peccare: ergo numquàm continget, quod non suscipiens peccet: ex altera parte, si probabile est, non suscipientem peccare, ferè semper continget non suscipientem peccare: ergo vix continget, quod non suscipiens non peccet: sed implicat, ut semper contingat non suscipientem non peccare, & ferè semper contingat eundem peccare: ergo data explicatio *probabilis* per ferè semper contingens, est prorsus insufficiens, & imbibit contradictionem. Quod autem dari possit duplex opinio probabilis, immò una probabilior altera ex contradictorijs, est omnino evidens; nam S. Thom. in 4. dist. 16. qu. 3. s. Thom. art. 2. quæstioncula 5. ait: *Quidam dicunt omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, necessarium esse confiteri, si memoria occurrant; alij vero dicunt, quod non sunt de necessitate confitendo, nisi circumstantia, quæ ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est.* Ecce per hoc ipsum, quod S. Thom. vult probabilius esse, non esse confitendas circumstantias notabiliter aggravantes, eò ipso supponit probabile esse, esse confitendas dictas circumstantias: ergo supponit probabilem opinionem suæ contradictoriam. Porro sententiam negantem necessariò confitendas circumstantias purè, licet notabiliter, aggravantes, præter S. Thom. 107. 108. 109.

Duran. S. Thomam, sequuntur Durandus in 4.
S. Bon. dist. 16. qu. 4. D. Bonav. dist. 17. qu. ultimam,
Scotus, D. Antonin. Paludanus, Turrecre.
Navarrus, P. Vafqu. P. Valenc. & plurimi
alii apud Duandum in caput. Omnis utrius-
que sexus, d. 3. sect. 3. n. 76. licet ei non ad-
hæreat; quare miror M. Joan. Mart. de Pra-
do de Poenit. pag. mihi 649. n. 16. dixisse,
P. Vafqu. sententiam negantem non posse tutâ con-
sentientiam practicari; miror, inquam, tum quia
plurimi loquentes affirmativam oppositam,
expressè vocant probabilem sententiam ne-
gantem: ita sentiunt P. Henriq. lib. 1. cap. 7.
n. 4. P. Fagundes de Præceptis Ecclesiæ,
secundo præcepto lib. 4. cap. 2. n. 6. in fine,
Villalob. Diana, & alij; tum quia ignoro,
quid requiri possit ad probabilitatem fal-
tem extrinsecam alicujus sententię, si dicta
sententia negans non est probabilis. Ratio
à priori contra Eliz. est; quia implicat, ut
ex eodem principio inferantur opiniones
contradictorię: ergo cum sæpe utraque opi-
nio D. Thomæ, & D. Bonav. vel Scoti, con-
tradictorię, sint inter se probabiles, impli-
cat, ut eo principio, quo probatur probabi-
litas opinionis D. Thomæ, probetur proba-
bilitas opinionis D. Bonav. vel Scoti.

Villalob.
Diana,

N. Contra 4. quia ipsamet Celladei admira-
tio est efficax argumentum contra eundem;
eo enim ipso, quod nullus Theologus, ut
probet suam opinionem esse probabilem,
ulius sit eo principio, quod sit de ferè semper
contingenti, sed alijs; sequitur, quod hoc
sit de re plerumque contingenti, esse, juxta
omnes Theologos, inutile ad inferendam
probabilitatem moralem, & conscientię,
quæ huic, aut illi opinioni tribuitur. Quod
autem inutile omnino sit, patet; quia num-
quam scire potero, quæ opinio in particulari
sit probabilis; non enim scire possum, an
objectum talis opinionis ferè semper contin-
gat: ergo licet ea definitio, quod ferè semper
contingit, esset definitio opinionis probabi-
lis in genere, numquam tamen servire po-
test ad cognoscendum, an hæc, vel illa in
particulari sit probabilis. Plura P. Teril. qu.
37. de Reg. morum a n. 11. qui addit n. 14.
Philosophum non definivisse probabile esse,
quod ferè semper contingit, ut vult P. Eliz. sed
quod plerumque contingit, ut autem plerum-
que contingat, non est necesse, ut ferè sem-
per contingat.

N. Ad definitionem probabilis ex Arist. ait
111. P. Esparza, eum unice intendisse declarare
P. Es. probabile syllogisticum, & universale, non
autem practicum, & singulare: verius ta-
men P. Moya tom. 2. qu. 1. n. 13. ait, Philo-
sophum non velle, quod omne probabile
Tom. I.

sit plerumque contingens, sed e contra,
quod omne plerumque contingens sit sal-
tem probabile: dico, saltem; nam S. Thom. 2.
2. qu. 70. art. 2. quod ferè semper contingit,
vocat certum, adeoque excludens probabili-
tatem partis oppositę. Hinc, qui vult, quod
omne probabile debeat ferè semper ita esse,
confundit probabile cum certo. Quod au-
tem hæc fuerit Philosophi mens, planum
mihi est; cum enim eo loco agat de modo
formandi syllogismos probabiles, dixit, as-
sumendum aliquid universale, quod repe-
ritur in pluribus, & ex eo arguendum, ex.
gr. volo probare Annam matrem diligere
filium suum, assumo pro medio, pleræque
matres diligunt filios suos, Anna est mater,
ergo filium suum diligit; tò autem, pleræ-
que matres diligunt filios suos, est quid re-
pertum in pluribus, seu universale, & ple-
rumque contingens. Velle autem, quod
omnis probabilitas sumenda semper sit à
plurium experientiã, est omnino contra
Arist. nam in syllogismo probabili expo-
sitorio, quælibet propositio est singularis:
ergo nihil continet, quod sit in pluri-
bus; ut patet in hoc: Hic homo est Petrus,
hic Petrus est filius Pauli, ergo hic homo
est filius Pauli: immò est contra regulam
juris citatam, nam eò ipso, quod dicit,
Inspicimus in obscuris, quod est verosimilius,
vel quod plerumque fieri consuevit, eò ipso
innuit probabilitatem sumi, vel ex vero-
simili, vel ex experientiã plurium, non au-
tem semper ex plurium experientiã.

N. Denique, ut breviter ab omnibus me
expediam, dico Philosophum non voluisse,
nisi quod omne medium, quo probatur
112. probabilitas singularis hujus, vel illius
opinionis speculativę, aut practicę, de-
beat esse quid universale, seu quid con-
tinentum in pluribus; non autem, quod
talis casus singularis probabilis, à quo
illud medium restringitur, debeat esse
in pluribus; ex. gr. ut probetur Petrum
abstulisse vitam Paulo, assumo quid uni-
versale: Plerique occurrentes cum armis
suo inimico, & potentes sine difficultate
eum occidere, eum occidunt, Petrus ar-
matus occurrit Paulo suo inimico, & fa-
cile potuit eum occidere, ergo eum occi-
dit. Ecce tò, plerumque, applicatur medio
termino, non autem conclusioni probabili;
adeoque omne probabile (in syllogismo
constante aliquâ universali, non autem
in expositorio) probatur per plerumque
contingens; non autem est plerumque con-
tingens: si enim omne probabile esset
plerumque contingens, sequeretur, quod
plerum-

plerumque contingeret Petrum rapuisse viam Paulo, quia est probabile, quod Paulum occiderit; & tamen implicat, quod cum pluries occiderit, nam semel occisus, non potest pluries occidi: ergo licet omne probabile *probaretur* per plerumque contingens, non tamen omne probabile est plerumque contingens.

N. Ex his patet primò falli P. Eliz. dum *lib. 113. 2. qu. 16.* ait, necessaria non esse probabilia; pleraque enim quaestiones Philosophicae, & Theologicae sunt circa necessaria, & tamen non probantur, nisi medio probabili: ergo non tantum contingentia, sed etiam necessaria sunt probabilia, ut late P. Teril. *qu. 37. de Reg. mor. a n. 6.*

N. Patet 2. multò magis decipi, dum §. 2. *pag. 113.* supponit, quod sicut omne probabile est opinabile, ita omne opinabile est probabile, quod falsum est; nam omnis haeresis, & omne iudicium temerarium est opinabile, & non est probabile.

N. Patet 3. falsum etiam esse, quod motivum conclusionis probabilis debeat esse necessariò universalis suà conclusionem; constat ex Logica, quia utraque praemissa per modum uniùs sumpta est motivum conclusionis; & constat terminum universalem uniùs praemissae limitari per particularem alterius; cum ergo motivum conclusionis determinatè sumpta sit utraque praemissa per modum uniùs, eò ipso motivum conclusionis non est universalis conclusionem; licet enim medius terminus seorsim sumptus saepe sit universalior conclusionem, attamen seorsim sumptus non est motivum conclusionis, sed tantum ut est in praemissis, seu ut limitatus per praemissam particularem.

N. Patet 4. de ratione medij termini syllogismi probabilis esse quidem ut appareat frequentius connexum cum vero, non autem est, ut sit frequentius connexum cum vero, quapropter confunditur connexio realis, quae non est necessaria, cum connexione apparente.

N. Patet 5. falsum esse, quod probabilia non contineantur in primà, nec in secundà classe, quam suprà adduxi ex P. Eliz. nam de re omnino necessaria habere possum probabilitatem. Ratio est; quia, ut saepius dixi, probabilitas non sumitur à contingentia objecti, nec evidentia à necessitate objecti, sed sumuntur à propositione objecti, quod si proponatur tantà claritate, ut intellectus rapiatur ad assensum, habebitur evidentia objecti, sive sit contingens, sive in se neces-

sarium: si autem non proponatur tantà claritate, quae rapiat ad assensum, habebitur probabilitas, sive objectum sit in se contingens, sive necessarium: quare probabilitas, & evidentia non sunt in objectis, sed in intellectu, & à propositione, seu lumine intellectuali evidenti, aut non evidenti naturali, denominatur objectum evidens, probabile, obscurum, certum, incertum, & similia; sunt enim denominationes derivatae ab actu intellectus in objectum. Ex hoc constat, quàm falsum sit, quod docet P. Eliz. quod objectum apparens ita semper se habere sit certum, & contra non esse certum, quod ita non apparet; falsum, inquam, nam objectum necessarium probabiliter tantum cognitum apparet ita semper se habere, nec tamen est mihi certum: distinguendae igitur sunt formae, quae conveniunt objecto independenter ab intellectu, ut sunt contingentia, necessitas, possibilitas, impossibilitas, & alia omnia, quae ex se habet objectum, à formis, quae conveniunt objectis dependenter ab intellectu, ut sunt certitudo, evidentia, probabilitas, obscuritas, & similes. Lege P. Teril. fusissimè contra P. Eliz. *qu. 37.*

Patet 6. nostram responsionem, quod de N. finitio Aristotelis non conveniat omni probabili, nulli enim casui singulari probabili convenit, non esse levem, nec procedere ex non intelligentia, ut ait Palanco *qu. 22. n. 9.* Palanco, dicens, sensum esse, non quod casus singularis, qui dicitur probabilis, plerumque contingat, sed quod attento motivo, ob quod talis casus dicitur probabilis, ita plerumque contingat, quoties adest tale motivum. Sed contra; quia huic responsioni evidenter satisfactum est, tum in *illatione 3.* tum ex dictis *hoc §.*

Dices ex Palanco *n. 16.* non esse rejiciendam definitionem probabilis ab Arist. & S. *120.* Thom. traditam; nihil enim periculosius in controversijs Scholasticis, quam ab Antiquis diffidere, si enim in definitione non convenitur à disputantibus, multò minùs in re; unde non mirum si tot sint in re praesenti de conscientia probabili sententiae, cum ab initio quilibet sibi novam cudat probabilis definitionem. Sed contra probandum erat eam esse definitionem, cum eam non esse, satis clarè ostenderim; quare Adversarij sunt, qui discedunt, dum doctrinam Aristotelis, & D. Thom. non explicant, quae tamen explicanda est, nam sumpta ad litteram non tenet.